

МНАЦАКАНЯН
Ануш Едуардівна
anush.mnatsakanyan1
@gmail.com

УДК 341.174

студент, Національний
юридичний університет
України імені Ярослава
Мудрого

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ УКРАЇНЦІВ У КРАЇНИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ НАСЛІДКИ

LABOR MIGRATION OF UKRAINIANS TO COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION: POSITIVE AND NEGATIVE CONSEQUENCES

Стаття розглядає проблемні аспекти трудової міграції, до яких відносяться причини, які породжують таке явище, наслідки, які воно спричиняє, а також масштаби цієї проблеми та можливі шляхи її подолання. У роботі наводяться статистичні дані, що стосуються міграції українців у країни Європейського Союзу та міграції в цілому як явища планетарного масштабу. За результатами дослідження зроблені висновки щодо необхідності дій з боку держави України для того, щоб зменшити обсяги трудової міграції, тим самим піднявши рівень українського ринку праці.

Статья рассматривает проблемные аспекты трудовой миграции, к которым относятся причины, которые порождают это явление, последствия, которые оно влечет за собой, а так же масштабы этой проблемы и возможные пути её преодоления. В работе указываются статистические данные по поводу миграции украинцев в страны Европейского Союза и миграции в общем как явления планетарного масштаба. По результатам исследования сделаны выводы о необходимости действий со стороны государства Украина для того, чтобы уменьшить объемы трудовой миграции, тем самым подняв уровень украинского рынка труда.

The article reveals the problematic aspects of labor migration, which includes the reasons that cause this phenomenon, the consequences it entails, the scope of this problem and possible ways of its overcoming. The work indicates statistical data about the migration of Ukrainians to countries of the European Union and migration in general as a phenomenon of a planetary scale. According to the results of the research, it was concluded about the necessity in actions of Ukrainian government in order to reduce the volume of labor migration, thereby raising the level of the Ukrainian labor market.

Ключові слова: міграція, трудова міграція, країна-реципієнт, країна-донор, причини міграції, наслідки міграції, Європейський Союз, Україна

Ключевые слова: миграция, трудовая миграция, страна-реципиент, страна-донор, причины миграции, последствия миграции, Европейский Союз, Украина

Keywords: migration, labor migration, recipient country, donor country, reasons of migration, consequences of migration, the European Union, Ukraine

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Споконвіків люди усіх національностей, рас і віросповідань прагнули кращого життя, але знайти його у своїй державі не вбачали можливим, тому вирушали до іншої країни. Міграція як масове явище, що виникло багато століть тому, зазнає постійних змін і є доволі динамічним процесом. Важливим питанням є дослідження причин і наслідків міграції для того, щоб відобразити всю її сутність та значення. Це явище має недоліки і переваги, а це означає, що наслідки можуть бути як позитивними, так і негативними. Розгляду

цієї проблеми і присвячена дана робота.

Аналіз останніх досліджень

Взагалі проблема міграції є дуже поширеною темою в наукових колах, оскільки завжди була доволі актуальним питанням. Але, зважаючи на динамічність цього процесу, наукових публікацій, які відображають її сутність, масштаби та проблематику станом на 2018 р., є дуже мало. Досить новими роботами з цього питання є статті таких науковців, як О. Пробоїв, І. Піонтківська, Н. Безрукова, В. Свічкарь, Г. Кухалейшвілі та ін..

МЕТОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ є визначення сутності та значення міграції, формулювання та аналіз її основних причин та наслідків, використовуючи статистичну інформацію.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У наш час у зв'язку із всебічним розвитком процесів глобалізації та новітніх технологій міграція як явище планетарного масштабу досягло небувалого рівня. Так, 18 грудня 2017 р. Департамент з економічних та соціальних питань ООН на своєму офіційному веб-сайті опублікував доповідь з міжнародної міграції, у якій вказав, що на даний момент у світі близько 258 млн. осіб проживають за межами країн свого походження, а це на 49 % більше, ніж було у 2000 р.. Найбільша кількість (майже 50 млн. осіб або 19 %) живе в США, а також Саудівській Аравії, Росії та Німеччині – у кожній з них живуть близько 12 млн. мігрантів. А країнами, з яких найбільше емігрує людей, є Індія (17 млн.), Мексика (13 млн.), Росія, Китай, Бангладеш, Сирія, Пакистан і Україна (від 6 до 11 млн. в кожній з країн) [1, с. 17].

Такий наплив мігрантів має негативні наслідки для Європейського Союзу: у 2015 р. на вирішення цієї проблеми Єврокомісія виділила 2,4 млрд. євро [2], і це не рахуючи 6 млрд. євро, які ЄС має виділити Туреччині до кінця 2018 р. на утримання 3 млн. біженців у рамках домовленостей [3].

Основними країнами-реципієнтами біженців в ЄС стали Німеччина, Швеція, Італія, Франція та Угорщина, у яких було зареєстровано 91 % від усіх заявок [4, с. 93]. Серед цих країн перше місце посідає Німеччина, яка веде ліберальну міграційну політику «відкритих дверей», що проводиться за ініціативою канцлера Ангели Меркель. Але багато чиновників цієї держави не підтримують таку політику, оскільки це є дуже витратним для ФРН. Так, витрати Німеччини у 2016 р. склали 20 млрд. євро у зв'язку із такою політикою.

Таким чином, міграція спричиняє зменшення населення в одній країні і відповідно його збільшення в іншій. Із зазначеного вище випливає, що Україна належить до країн-донорів, а не країн-реципієнтів, що означає відповідне зменшення кількості населення нашої держави. Так, зі Звіту Департаменту з економічних та соціальних питань Організації Об'єднаних Націй «Перспективи світового народонаселення» вбачається, що кількість населення України до 2050 р. може зменшитися на 18 % (до 36,4 млн.), а до 2100 р. – на 57 % (28,2 млн.) [5].

Обрання країни-реципієнта, як кінцевого пункту призначення для мігрантів, в більшості випадків залежить від таких факторів, як мова спілкування, установлені норми поведінки, відстань до своєї країни. Так, для українських громадян найбільш привабливими з точки зору виїзду на заробітки є Росія та Польща, оскільки територіально вони розташовані по сусідству з Україною, мови є дуже близькими та схожими одна на одну, а відмінностей в культурному, релігійному, виховному аспектах майже немає. Але слід вказати, що після зростання напруги між Україною та Російською Федерацією, починаючи з 2014 р., кількість українських мігрантів значно зменшилася у цій державі. Натомість, у Польщі ці показники зросли в

декілька разів, про що йдеться в Інфляційному звіті Національного Банку України за січень 2018 р.. Зокрема, за даними Eurostat, 87 % дозволів на проживання, які українці отримали в ЄС у 2016 р., їм надала Польща. Відповідно до даних Міністерства сім'ї, праці та соціальної політики Польщі, 95 % всіх дозволів на працевлаштування, виданих Польщею у першому півріччі 2017 р., отримали українські громадяни [6].

Така активна міграція українських громадян не є безпідставною, вона має безліч причин. Так, першою і напевно найголовнішою причиною слід назвати невисокий економічний рівень України. З 2014 р., після загальновідомих подій, економічна стабільність нашої країни дуже похитнулася, що, у свою чергу, відобразилося на благополуччі населення: курс долара та євро до української гривні піднявся майже в три з половиною рази, що відповідно вплинуло на ціни продуктів харчування, одягу, бензину, газу, електроенергії тощо.

Наступна причина нерозривно пов'язана із попередньою – низький рівень заробітних плат, пенсій та інших соціальних виплат, який став недостатнім для забезпечення нормального рівня життя. Справа в тому, що оплата праці невисококваліфікованих робіт в європейських країнах доволі часто перевищує рівень української заробітної плати за виконання престижної роботи. Тому громадяни України виїжджають в інші країни і працюють не за спеціальністю, і це можна пояснити такими факторами. По-перше, у деяких випадках, враховуючи специфіку роботи, для нерезидентів є неможливим працювати за спеціальністю (наприклад, юристом, викладачем); по-друге, більшість вакантних робочих місць є так званими невисококваліфікованими роботами (наприклад, вантажники, водії, столяри); по-третє, у більшості випадків роботодавці надають перевагу громадянам своєї держави, аніж іммігрантам.

Окрім цього, до причин міграції можна також віднести невелику кількість вільних робочих місць на українському ринку праці, особливо для осіб, які бажать влаштуватися на роботу за спеціальністю, здебільшого у вищому навчальному закладі. Тому багато хто обирає роботу не за фахом в іншій країні, а не на батьківщині, із вдвічі або втричі вищою заробітною платою.

Наведені вище аргументи не є виключним переліком причин зростання еміграції з України до країн ЄС, а є лише найбільш розповсюдженими факторами, що мотивують мігрантів виїжджати за межі своєї країни.

Міграція як явище міжнародного рівня призводить як до негативних, так і до позитивних наслідків. І, якщо мову вести про Україну, то, на жаль, негативні наслідки преважують. Такі науковці, як Н.В. Безрукова та В.П. Свічкарь, у своїй спільній праці наводять широке коло наслідків, спричинених міграційними процесами українців. Так, до позитивних наслідків відносяться:

- 1) послаблення напруги на ринку праці, оскільки у зв'язку із трудовою міграцією з'являються нові робочі місця для безробітного населення України;
- 2) зменшення рівню безробіття;
- 3) покращення добробуту сімей мігрантів;

4) можливість мігрантів реалізувати свої здібності;

5) надходження коштів в Україну. Більша частина українців-мігрантів, виїжджаючи за кордон, залишають свою сім'ю на батьківщині, але періодично здійснюють перерахунки (частіше безготівкові) грошових коштів.

Так, за даними НБУ, у 2016 р. обсяги приватних грошових переказів становили 5,5 млрд. дол. або 5,8 % ВВП, з яких 20 % надійшли неформальними каналами, а за три квартали 2017 р. – 5,2 млрд. дол., що значно більше, ніж обсяги прямих іноземних інвестицій [7].

До негативних наслідків автори відносять майже вдвічі більше факторів, серед яких слід назвати такі:

1) втрата найпродуктивнішої частини робочої сили, оскільки більш за все емігрує молодь, науковці, фахівці тощо;

2) повернення в Україну трудових мігрантів пенсійного віку;

3) нелегальна трудова міграція не здійснює відрахувань до пенсійного та соціального фондів (відсоток нелегальних мігрантів складає майже половину від усього масиву, що є предметом наукових досліджень багатьох вчених);

4) втрата кваліфікації більшістю трудових мігрантів, які працюють не за спеціальністю;

5) виділення державою коштів для підготовки фахівців, які реалізують свої здібності і створюють додаткову вартість за кордоном. Тобто українці здобувають вищу освіту на батьківщині (тут набагато дешевше), деякі отримують стипендію, а після одержання диплому емігрують за кордон, тим самим позбавляючи український ринок праці кваліфікованих кадрів;

6) отримання мігрантами громадянства іншої країни, а згодом і переїзд із родиною на постійне проживання, що негативно впливає на демографічну ситуацію в Україні;

7) ризик потрапляння в ситуації торгівлі людьми (сексуальна експлуатація за кордоном, трудове рабство) та інші наслідки [8, с. 25].

Зважаючи на таку кількість негативних наслідків і їх значимість для економіки, Україна має вживати заходів для того, щоб зменшити такий потік емігрантів, а для цього необхідно здійснити ряд позитивних для громадян змін. Наприклад, підвищити рівень оплати праці жителів України, зменшити обсяги корупції, вирішити питання щодо стабілізації економіки та зменшення інфляції, прийняти ряд нормативно-правових актів, які будуть спрямовані на захист прав та інтересів працівників та інше.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши сутність та значення трудової міграції, можна стверджувати, що вона стала явищем планетарного масштабу, оскільки охопила собою величезну кількість громадян різних держав. Міграційні процеси мають важливе значення для економіки України, однак, на жаль, негативні наслідки цього процесу переважають над позитивними як в кількісних, так і в якісних показниках. Тому уряд має вжити ряд заходів, щоб покращити соціально-економічну ситуацію в країні, тим самим наблизивши її економіку до європейського рівня. Такі зміни стануть важливим кроком на шляху України до вступу в Європейський Союз.

Зважаючи на те, що протягом останніх років рівень трудової міграції безупинно підвищується, детальне вивчення цієї проблеми могло би сприяти більш ефективному аналізу цього явища та зменшенню негативних наслідків, які воно спричиняє.

Список використаних джерел

1. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (2017). International Migration Report 2017 (ST/ESA/SER.A/403). – р. 17.

2. Еврокомиссия выделяет средства на борьбу с миграционным кризисом [Електронний ресурс] // Euronews.com. – 2015. – Режим доступу: <http://ru.euronews.com/2015/08/11/varying-reactions-around-europe-to-new-migrant-wave>

3. Кухалейшвілі Г. Проблеми біженці в ЄС: що пропонують євроскептики [Електронний ресурс] / Г. Кухалейшвілі // 112.ua. – 2017. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/problema-bizhentsiv-v-yes-yaki-varianty-proponuiut-ievroskeptyky-383004.html>

4. Пробоїв О.А. Напрями подолання міграційної кризи в країнах ЄС і врегулювання потоків нелегальної міграції / О.А. Пробоїв // Економіка і суспільство. – 2017. – № 8. – С. 89-95.

5. Офіційний веб-сайт Організації Об'єднаних Націй [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/sections/issues-depth/population/index.html>

6. Інфляційний Звіт Національного Банку України за січень 2018 року [Електронний ресурс]. – 2018. – С. 29. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=63442010>

7. Піонтківська І. Трудова міграція українців: позитив теж є [Електронний ресурс] / І. Піонтківська // Економічна правда. – 2018. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/02/28/634533/>

8. Безрукова Н.В. Міграція робочої сили з України до ЄС: аналіз особливостей та наслідків / Н.В. Безрукова, В.А Свічкарь // Бізнес Інформ. – 2016. – № 2. – С. 21-27.